

Lahden seudun joukkoliikennelautakunta

Päätöspäivämäärä 25.04.2023 § 20

Lahden kaupunki, Lahden seudun joukkoliikennelautakunta, 25.04.2023

§ 20

Vastaus Lahden nuorisovaltuuston kannanottoon nuorten ja opiskelijoiden kertalipuista

36/08.01.00.00/2023

Asian valmistelija / lisätietojen antaja

Joukkoliikennepäällikkö Rauno Särkkäaho, p. 044 4164 658

Joukkoliikennesuunnittelija Milja Kemppainen, p. 050 3985 575

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä

Kaupungininsinööri Lastikka Mika

Päätösehdotus

Lahden seudun joukkoliikennelautakunta päättää vastata kannanottoon perusteluosan mukaisesti.

Perusteluosa

Tiivistelmä

Lahden nuorisovaltuusto on 14.2.2023 lähettänyt Lahden seudun liikenteelle lausunnon koskien nuorten ja opiskelijoiden kertalippuja. Nuorisovaltuuston mielestä nuorten ja opiskelijoiden lippujen alennukset tulisi ulottaa myös kertalippuihin ja yksittäisiin mobiililippuihin, joihin ei ole tällä hetkellä saatavilla nuoren tai opiskelijan alennuksia.

”Lahden nuorisovaltuusto on viime kokouksessaan 23.1. keskustellut Lahden Seudun Liikenteen bussilipuista. Nuorisovaltuuston mielestä opiskelija-alennus tulisi ulottaa myös kertalippuihin ja yksittäisiin mobiililippuihin, joihin ei ole tällä hetkellä saatavilla opiskelija-alennusta. Näemme myös, että yksittäisten

bussilippujen alennus tulisi ulottaa myös nuoriin. Täten tämä myös edistäisi kaupungin omaa strategiaa, jossa korostetaan Lahtea kasvavana opiskelijakaupunkina. Tällöin asiointi yksittäislipulla tulisi nuorelle sekä opiskelijalle huomattavasti halvemmaksi. Nuorten, mutta etenkin opiskelijoiden aikataulut voivat olla hektisiä ja muutoksien tuleminen esimerkiksi aikatauluun voi pakottaa ostamaan yksittäislipun, joka tulee kalliimmaksi. Julkinen liikenne on monelle nuorelle ja etenkin opiskelijalle ainut tapa kulkea maakunnan alueella.”

Joukkoliikennelautakunta ei näe toistaiseksi tarkoituksenmukaiseksi laajentaa jo selvitettyjä, päätettyjä ja 1.3.2023 vyöhykeuudistuksessa toteutettuja alennuksia. Käteisellä myytävien kertalippujen alennusryhmien laajentamista ja sitä kautta käytön lisäämistä ei nähdä tarkoituksenmukaiseksi edistää. Mahdollisia mobiililipun hinnoittelun muutoksia tulee arvioida tulevaisuudessa osana lippujen hinnoittelun kokonaisuutta, kun jo tehtyjen muutosten vaikutus on arvioitavissa.

Vastaus kannanottoon

Vyöhykeuudistus 1.3.2023

Lahden seudun liikenteen (LSL) vyöhykeuudistus otettiin käyttöön 1.3.2023. Vyöhykeuudistuksen tavoitteena on ollut pitää asiakasryhmät ja niiden alennukset selkeinä asiakkaille. Aikuisen lisäksi muut asiakasryhmät ovat lapsi, nuori, opiskelija ja seniori. Nuorisoalennus on ikäperusteinen alennus 17–19-vuotiaille ja opiskelija-alennus on tarkoitettu nuorten lipun yläikärajan ylittäneille opiskelijoille.

Vyöhykeuudistuksessa asiakasryhmien alennusprosentteja on selkeytetty. Nuoret ja opiskelijat saavat 30 % alennusta Waltti-kortin arvolipusta sekä Waltti-kortin ja Waltti Mobiili -sovelluksen kausilipusta. Alennus lasketaan aikuisen vastaavan lipputuotteen hinnasta. Aiemmin alennus on laskettu aikuisen kertalipusta. Arvolipun hinta on uudistuksen myötä laskenut nuorille ja opiskelijoille, mikä on tehnyt arvolipusta entistä houkuttelevamman vaihtoehdon käteisellä maksettavaan kertalippuun

nähdän. Esimerkiksi kahden vyöhykkeen arvolipun hinta on nuorelle ja opiskelijalle 1,80 euroa, kun ennen vyöhykeuudistusta hinta oli 2,38 euroa.

Nuoren ja opiskelijan arvo- ja kausilippualennuksen tarkoituksena on nuorten ja opiskelijoiden kannustaminen joukkoliikenteen säännölliseen käyttöön. Nuoren ja opiskelijan kahden vyöhykkeen kausilipun hinta on 41,90 euroa (30 vuorokautta).

Joukkoliikennelautakunta ei näe toistaiseksi tarkoituksenmukaiseksi laajentaa jo selvitettyjä, päätettyjä ja 1.3.2023 vyöhykeuudistuksessa toteutettuja alennuksia. Käteisellä myytävien kertalippujen alennusryhmien laajentamista ja sitä kautta käteisen käytön lisäämistä ei nähdä tarkoituksenmukaiseksi edistää. Mahdollisia mobiililipun hinnoittelun muutoksia tulee arvioida tulevaisuudessa osana lippujen hinnoittelun kokonaisuutta, kun jo tehtyjen muutosten vaikutus on arvioitavissa.

Nuorten ja opiskelijoiden liput yleisesti

Paikallisliikenneliiton tilaaman selvityksen (Joukkoliikenteen alennuslippujen perusteet ja vaikutukset, Ramboll 2021) mukaan valtakunnallisesti nuorten tyypillinen alennus on 30 %. Nuorten lipun liikennepoliittinen perustelu on joukkoliikenteen kysynnän lisääminen ja nuorten totuttaminen joukkoliikenteen käyttöön. Sosiaalipoliittisena perusteluna on pienituloisen nuoren taloudellinen tuki. Nuorista toisen asteen ammattikoulu- ja lukioikäiset ovat myös Kelan koulumatkatuen piirissä. Kelan koulumatkatuki on kunnalle tuloa ja kaikkien oikeutettujen kannattaa hakea tukea.

Opiskelija-asiakasryhmään kuulumiselle on määritelty joukko ehtoja, joiden tulee täyttyä. Selvityksen mukaan tyypillinen opiskelija-alennus sama kuin nuorten lipuissa, eli 30 %. Opiskelija-alennuksen liikennepoliittinen

perustelu on joukkoliikenteen kysynnän lisääminen ja asiakaskunnan vakiinnuttaminen. Sosiaalipoliittinen perustelu on pienituloisen opiskelijan taloudellinen tuki.

Selvityksen perusteella annetun suosituksen mukaan erityisesti nuoren alennus kannattaa kohdistaa kausi- ja/tai arvo/sarjalippuihin kestävien liikkumismuotojen, kuten kävely ja pyöräily, rooli huomioiden. Suurissa kaupungeissa kausilipun rooli korostuu, keskisuurissa (esim. Lahti) arvolipun merkitys on suuri.

LSL:n kertaliput

Käteisellä myytävällä kertalipulla on yleisesti asiakasryhmänä vain lapsi ja aikuinen. Lapsen täytyy tarvittaessa todistaa henkilöllisyytensä lapsen kertalippua ostaessa. Esimerkiksi opiskelijan täytyisi myös todistaa opiskelijaoikeutensa alennusta varten ja erilaisten opiskelijakorttien ja -todistusten tarkistaminen ajoneuvossa olisi haastavaa ja hidastaisi matkan sujuvuutta.

Nuoren ja opiskelijan alennuksen laajentaminen käteisellä ostettavaan kertalippuun lisäisi käteisen rahan käyttöä ja LSL on jo vuosien ajan pyrkinyt vähentämään käteisen käyttöä ajoneuvoissa. Liikennöitsijät haluaisivat luopua käteisen rahan käytöstä kokonaan linja-autoissa. Käteisen rahan vähentämisellä saadaan nopeutettua pysäkki- ja matka-aikoja sekä parannettua turvallisuutta ajoneuvoissa, kun kuljettajan ei tarvitse säilyttää autossa käteiskassaa. Käteisellä myytävien kertalippujen alennusryhmien laajentamista ja sitä kautta käytön lisäämistä ei nähdä tarkoituksenmukaiseksi edistää.

LSL:n mobiililiput

Waltti Mobiili -sovelluksen kertalipussa on asiakasryhmänä vain aikuinen ja lapsi. Muita asiakasryhmiä (nuori, opiskelija, seniori) ei ole mobiiliin

kertalippuun tuotu. Nuori, opiskelija ja seniori maksavat tällä hetkellä mobiilisovelluksessa saman kertalipun hinnan kuin aikuinen.

Valtakunnallista Waltti Mobiili -sovellusta käyttävistä

joukkoliikennekaupungeista valtaosalla on mobiilikertalipussa tarjolla vain aikuinen ja lapsi -asiakasryhmät. Nuori-asiakasryhmän kertalippu voi olla myynnissä, mutta hinta on sama kuin aikuisella.

Lahden seudun joukkoliikennelautakunta on kokouksessaan 15.02.2022 päättänyt lippujen hinnat ja asiakasryhmät vyöhykeudistuksessa.

Päätöksen perusteluosassa on todettu, että mobiilin kertalipussa säilyvät samat asiakasryhmät kuin käteisellä myytävässä kertalipussa, eli lapsi ja aikuinen. Perusteluissa on todettu, että jatkossa mahdolliset muiden asiakasryhmien alennukset mobiililipussa vaativat erillistä selvitystä ja vaikutustendarviointia. Nykyisessä taloudellisessa tilanteessa alennusten laajentamista ei nähdä mahdolliseksi edistää erillisenä kokonaisuutena. Mobiililipun hinnoittelun muutoksia tulee arvioida tulevaisuudessa osana lippujen hinnoittelun kokonaisuutta, kun jo tehtyjen muutosten vaikutus on arvioitavissa.

Hinnoittelun muutokset, vaikutustendarviointi ja kustannukset

Lahden kaupunginvaltuusto myönsi vuonna 2018 lisämäärärahan lasten, nuorten ja opiskelijoiden kausilippujen hintojen alennuksiin ja Lahden seudun joukkoliikennelautakunta on kesällä 2019 päättänyt myöntää lapsille 50 prosentin ja nuorille ja opiskelijoille 30 prosentin alennuksen kausilipusta sekä muuttanut nuorten ja opiskelijoiden arvolipun alennuksen 30 prosenttiin koko LSL:n alueella kuntalaisuudesta riippumatta.

Nuoren ja opiskelijan alennus oli aiemmin käytössä vain vanhan Lahden kaupungin alueella entisillä A-B-vyöhykkeillä. 12.8.2019 alkaen nuoren ja

opiskelijan arvo- ja kausilippujen alennukset ovat olleet voimassa kaikilla vyöhykkeillä.

Lasten, nuorten ja opiskelijoiden kausilippujen hintojen alentamisesta tehtiin ennen päätöksentekoa vaikutustenarviointi sekä arvioitiin vaikutuksia kuntien kustannuksiin. Kausilippujen hintojen alentuessa niiden kysyntä kasvaa, koska matkustajat siirtyvät käyttämään edullisempia kausilippuja muiden lipputuotteiden sijaan. Edullisemmat kausiliput houkuttelevat myös uusia joukkoliikenteen käyttäjiä. Alennuksista aiheutuvaa lipputulovähennemää kompensoitiin siten, että nuorten ja opiskelijoiden arvolippualennus laskettiin aiemmin käytössä olleesta 50 prosentista 30 prosenttiin.

Joukkoliikenteen lipputulot eivät riitä kattamaan joukkoliikenteen kustannuksia, ja kunnat tukevat joukkoliikennettä omista määrärahoistaan. Esimerkiksi nuorten ja opiskelijoiden lippujen alennukset riippuvat siitä, miten kunnat subventoivat nuorten ja opiskelijoiden matkustusta. Mikäli nuorten ja opiskelijoiden lippujen alennuksia laajennettaisiin myös muihin lipputuotteisiin, täytyisi aiheesta tehdä vaikutustenarviointi sekä selvittää alennusten vaikutuksia kuntien kustannuksiin.

Lahden seudun joukkoliikennelautakunta päätti kokouksessaan 13.9.2022 muuttaa aikaisempaa päätöstä (15.2.2022) lippujen hinnoittelusta ja asiakasryhmistä vyöhykeuudistuksessa. Vyöhykeuudistuksen lippujen hintoja päätettiin korottaa noin 3 %. Lippuhintojen korotuksen syynä on joukkoliikenteen kustannustason nousu ja korotuksella on tarkoitus osittain kompensoida nousevia liikennöintikustannuksia. Kokonaisuutena vyöhykeuudistuksen arvioidaan kuitenkin vähentävän lipputuloja päätetystä korotuksesta huolimatta. Esimerkiksi nuorten ja opiskelijoiden arvoliput muuttuivat uudistuksessa selvästi aikaisempaa edullisemmiksi.

Liikenteen tuottamisen kustannukset ovat vuoden 2022 aikana nousseet noin 10% ja uudet työmarkkinaratkaisujen vaikutukset näkyvät kustannuksista vasta tulevaisuudessa. Lippujen hinnoittelua ei ole nostettu kustannusten kasvun mukaisesti, joka on lisännyt joukkoliikenteen julkisen rahoituksen tarvetta.

Näkemättä on myös vielä, miten 1.3.2023 käyttöönotettu vyöhykeuudistus vaikuttaa joukkoliikenteen lipputuloihin, matkustukseen ja kuntien kustannuksiin. Mahdollisia hinnoittelun muutoksia tulee arvioida kattavasti kokonaisuutena, kun vyöhykeuudistuksen pidemmänajan vaikutukset lipputuloihin ovat nähtävissä.

Lippujen alennuksista yleisesti

Joukkoliikenneviranomaisen tehtävänä järjestää julkisen henkilöliikenteen palvelut laadukkaasti ja kohtuuhintaisesti kaikille asiakkaille.

Kohtuuhintaisuus on helpommin hallittavissa, kun lippujärjestelmä on selkeä ja kuntien tuen kohdentumista voidaan seurata. Alennusryhmien laajentaminen voi aiheuttaa myös tarpeen korottaa lippuhintoja kaikille asiakkaille.

Joukkoliikenteen helppokäyttöisyys on myös sitä, että lippuvalikoima on selkeä ja helposti hallittava. Lippujärjestelmän selkeys ja lippujen hintojen yleinen edullisuus mahdollistavat sen, että ei tarvita erityisiä lisäalennuksia. LSL:n vyöhykeuudistuksen tavoitteena on ollut selkeyttää ja yksinkertaistaa lippujärjestelmää ja esimerkiksi nuoren ja opiskelijan arvolippujen hinnat ovat aiempaa edullisempia. Nuorten ja opiskelijoiden joukkoliikennelippujen alennuksissa on hyvä huomioida myös muiden kestävien liikkumismuotojen (kävelyn ja pyöräilyn) rooli ja merkitys, eli mistä kulkumuodoista siirtymä joukkoliikenteeseen tapahtuisi, mikäli alennuksia laajennettaisi. Yksityisautoiluun verattuna joukkoliikenne on

hinnoittelun osalta jo nykyisellä hinnoittelulla erittäin kilpailukykyinen vaihtoehto. Yleisellä tasolla hinnoittelua enemmän joukkoliikenteen käyttöön vaikuttavat matkustamiseen käytetty aika ja vaiva.

Joukkoliikenteen matkaliput ovat vahvasti subventoituja, eikä ole perusteltua, että joukkoliikennesektorin kautta annetaan nykyisiä suurempia lisälennuksia sosiaalipoliittisin perustein ilman pysyvää lisärahoitusta ja kattavaa vaikutustenarviointia. Sosiaalipoliittisen perustein annettujen alennuksien seurauksena kustannuksia siirtyy muilta toimijoilta ja toimialoilta joukkoliikenteen talouteen, joka näkyy joukkoliikenteen tulojen vähentymisenä. Joukkoliikenteen tulojen laskiessa kuntien nettoraioitustarve lisääntyy ja ilman lisärahoitusta syntyy painetta vähentää kustannuksia. Kustannuksien leikkaaminen vähentäisi palvelutarjontaa, jolla olisi matka-aikojen ja matkaan käytetyn vaivan kasvaessa suurempi vaikutus joukkoliikenteen houkuttelevuuteen kuin hinnoittelun muutoksilla.

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto

Toimenpiteet

Ote: Lahden nuorisovaltuusto